

Fagplan for Samfundsfag

Formål

Formålet med undervisningen i samfundsfag er, at eleverne opnår viden om samfundet og dets historiske forandringer. Undervisningen skal forberede eleverne til aktiv deltagelse i et demokratisk samfund. Endvidere lægges der vægt på engagement og medleven i det demokratiske samfund, som de er en del af.

Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler historie- og samfundsbevidsthed, kritisk sans og færdighed i at iagttage, analysere og vurdere nationale og internationale samfundsforhold og konflikter.

Undervisningen skal bidrage til, at eleverne på baggrund af et personligt tilegnet værdigrundlag deltager aktivt og konstruktivt i samfundsudviklingen.

Den enkelte elev skal udvikle ansvarlighed for løsninger af fælles opgaver og erhverve viden om og forståelse for rettigheder og pligter i et moderne samfund set i et historisk perspektiv.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Samfundsfag handler om relationer mellem mennesker, både som enkeltpersoner og i fællesskaber, og deres forhold til stat, samfund og naturen, set i et historisk perspektiv.

Der arbejdes med:

Sociale relationer og grupperinger, individ og samfund. Til belysning heraf kan bruges begreber som identitet, roller, interaktion, gruppepres og normer.

Befolkningens levevilkår og livsformer inddrages. Desuden indgår massekommunikation og medier.

Kultur og kulturmøder, herunder problemstillinger i tilknytning til etniske grupper, racisme og menneskerettigheder.

Grundlæggende sammenhænge mellem **økonomiske interesser og natur-grundlaget**. Udnyttelsen af ressourcer, forbruget af energi og forureningen af naturen diskuteres som en global miljøproblematik. Forskellige natursyn, handlemuligheder og initiativer diskuteres.

Begrebet **demokrati og demokratiske processer** i samfundet, herunder det danske politiske system, dets opbygning, aktører og funktionsmåder. Der lægges vægt på, hvorledes partier og organisationer søger at varetage deres interesser i den politiske beslutningsproces. Ideer og værdier, der ligger til grund herfor, inddrages.

Velfærdssamfundet i lyset af forskellige politiske ideer og den førte fordelingspolitik.

Det internationale samfund, internationaliseringen og Danmarks og Nordens rolle i europæisk og global sammenhæng. Der fokuseres på baggrunden for samspil og konflikter mellem stater, internationale organisationer, multinationale selskaber og etniske grupper, herunder relationer mellem den rige og den fattige del af verden.

Dansk økonomi og dens placering i det internationale samfund. Dansk erhvervs- og produktionsstruktur ses i sammenhæng med landets naturlige ressourcer, den teknologiske udvikling og den førte politik.

Undervisningen fokuserer på problemstillinger, der angår såvel elevernes hverdag som samfundsmæssige forhold og konflikter. Der lægges således op til en problemorienteret undervisning. Begreber fra blandt andet politik, international politik, økonomi, sociologi og antropologi og økologi anvendes funktionelt til belysning af de valgte problemstillinger.

Undervisningens indhold sammensættes alsidigt med baggrund i de centrale kundskabsområder. Herigennem opøves eleverne i at kunne:

- Analysere, fortolke og vurdere væsentlige samfundsproblemer og deres historiske forudsætninger.
- Formulere faglige spørgsmål og problemstillinger.
- Anvende samfundsfaglige begreber og metoder i behandlingen af de valgte problemstillinger.
- Iagttage, diskutere og vurdere tolkninger og problemstillinger både skriftligt og mundtligt.
- Søge, fortolke og forholde sig kritisk til forskellige kundskabskilder.

Yderligere skal eleverne gennem arbejdet opøves i at kunne:

- Inddrage informationsteknologi i relevante sammenhænge.
- Inddrage relevant viden fra andre fag i en samfundsfaglig sammenhæng

Kriterier for indholdsvalg

Samfundsfag lægger op til en problemorienteret undervisning, hvor enten et emne eller en problemstilling er udgangspunktet.

I arbejdsprocessen opstiller lærer og elever problemstillinger.

Undervisningen bliver til i et samspil mellem indholdsbestemmelserne i samfundsfags centrale kundskabsområder og elevernes engagement, undren, nysgerrighed og viden fra skole og hverdagsliv. Indholdet skal på én gang være samfundsrelevant og vedkommende for eleverne.

Eleverne skal arbejde med samfundsmæssige forhold og konflikter samt de historiske forudsætninger herfor.

I undervisningen fokuseres på begreber, der udmærker sig ved, at de anvendes både i elevernes konkrete hverdagsliv og i den generelle samfundsmæssige sammenhæng.

Begreber, der har denne egenskab, er bl.a.:

Lighed, frihed, magt, ytringsfrihed, ansvar, pligt, rettigheder, demokrati, interesse, medbestemmelse, solidaritet og fremmedgørelse.

Disse begreber bruges i dagligdagssituationer, fx i samtalen i familien, i klassen og i fritiden; men de har samtidig en mere overordnet samfundsmæssig betydning. Hermed knyttes samfundsmæssige problemstillinger og interesser sammen med elevernes hverdagsliv.

Udgangspunktet for undervisningen skal enten være et emne eller en problemstilling. Hvis udgangspunktet er et emne, opstiller lærer og elever relevante problemstillinger. Hvis udgangspunktet er problemstillinger, diskuteres i klassen, hvilket emne, der kan dække disse ind.

Tilrettelæggelse af undervisningen

Valg af indhold inden for de syv kundskabsområder foretages i et samarbejde mellem lærer og elever og kan tage udgangspunkt i:

- Aktuelle begivenheder.
- Spørgsmål eller ønsker fra eleverne.
- Lærerens oplæg til undervisningen.

Læreren skal sørge for, at elementer fra alle syv kundskabsområder indgår i undervisningen i løbet af 8.- 10. klasse.

Læseplan for 8. - 10. klasse

Der arbejdes med følgende syv områder:

- Sociale relationer
- Kultur og kulturmøder. Grundlæggende sammenhænge mellem politiske og økonomiske interesser og naturgrundlaget
- Demokrati og demokratiske processer
- Velfærdssamfund
- Det internationale samfund
- Dansk økonomi

Ovenstående centrale kundskabs- og færdighedsområder, *der i slutmålene er angivet i tre hovedområder*, foreslås behandlet på de enkelte klassetrin som følger:

8. klasse – et modul pr. uge:

Grundlæggende sammenhænge mellem politiske og økonomiske interesser og naturgrundlaget.

Grundlæggende sammenhænge mellem politiske og økonomiske interesser og naturgrundlaget kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- Forureningsproblemer og handlingsplaner globalt, nationalt og lokalt
- Interesseorganisationer og græsrodsbevægelser

- Forbrugerbevidsthed
- Udviklingen af det danske landbrug og industri og påvirkningen af miljøet

Demokrati og demokratiske processer

Demokrati og demokratiske processer kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- De politiske partiers ideologier
- Afholdelse af valg
- Demokrati som styreform contra andre styreformer
- Interesseorganisationer og deres politiske indflydelse
- Fagbevægelsen
- Beslutningsprocesser lokalt og nationalt

Under arbejdet med emnet demokrati er det oplagt at arbejde tæt sammen med historiefaget, der på 8. årgang arbejder med dannelsen af politiske partier, fagbevægelsen og demokratiet som styreform i perioden 1864 – til nutiden.

Velfærdssamfundet

Velfærdssamfundet kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- Idegrundlaget for det danske velfærdssamfund
- Velfærdssamfundets betydning for et lands borgere
- Velfærd contra velstand
- Rettigheder og pligter i et velfærdssamfund

Arbejdet med velfærdssamfundet forstås bedst i sammenhæng med de historiske betingelser, der frembragte kravet om lige rettigheder for alle. En slags rød tråd for det 20. århundredes socialhistorie og en væsentlig politisk slagmark. Fra Kanslergadeforliget i 1933 over 70'ernes bistandslov til dagens aktuelle velfærdsdiskussion.

9. klasse – et modul pr. uge:

Sociale relationer

Sociale relationer kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- Kønsroller
- Roller i familien
- Roller blandt kammerater
- Generationsmøder
- Boligforhold f. eks. bofællesskaber
- Samlivsformer f. eks. kernefamilier, enlige, homoseksuelle
- Medier; deres forskelligartethed og deres påvirkning og indflydelse
- Informationsteknologi, f. eks. internettets rolle

Kultur og kulturmøder

Kultur og kulturmøder kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- Indvandrere og flygtninge, f. eks. lovgivning, integrationsproces, fordomme

- Ghettodannelser
- Minoritetsgrupper
- Etniske grupper
- Undertrykkelse

Kultur og kulturmøder kan med stor fordel læses sammen med Kristendomskundskab i 9. klasse, der blandt andet arbejder med religionerne, og med hvad der sker, når de mødes.

Det internationale samfund

Det internationale samfund kan belyses med emnerne:

- Danmark og Nordens rolle i international sammenhæng. F. eks. i forbindelse med EU, NATO og det nordiske samarbejde
- Konflikter og deres løsninger stater imellem – herunder FNs rolle
- Relationer mellem den rige og den fattige del af verden

Emnerne går godt i spænd med ” Den kolde krig” ”EU's historie” og ”kolonialisme/ 3. Verden”, der er historieområder i 9. klasse.

NB! Det forventes, at ovennævnte organisationers historiske og geografiske aspekter allerede er gennemgået i geografi i 7. klasse.

Dansk økonomi

Dansk økonomi kan belyses gennem arbejdet med emnerne:

- Nogle få – men vigtige nationaløkonomiske begreber f. eks. bruttonationalprodukt, udlandsgæld, betalingsbalance
- Dansk erhvervs- og produktionsstruktur herunder udviklingen af dansk landbrug og industri
- Den teknologiske udvikling
- Indkomst og forbrug

NB! Det forventes, at der er blevet arbejdet med den grundlæggende erhvervs- og produktionsstruktur og de naturlige ressourcer i geografi i 7.-8.kl. og natur/teknik i 6.kl.

Slutmål for faget samfundsfag efter 9. klasse

Politik. Magt, beslutningsprocesser og demokrati

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- *Give eksempler på demokratiske og ikke-demokratiske styreformer og aktionsformer*
- *Skelne mellem opfattelser, der betoner direkte og repræsentativt demokrati, og opfattelser, der betoner politiske rettigheder og og politisk deltagelse*
- *Gøre rede for begrebet parlamentarisme og for hovedtræk i grundlovens bestemmelser om styreformen i Danmark, herunder magtens tredeling*
- *Gøre rede for de centrale politiske institutioner i EU og diskutere samspillet mellem de politiske beslutningsprocesser i Danmark og EU*
- *Gøre rede for forskellige former for magt og ressourcer og give eksempler på, hvordan de har betydning for borgernes mulighed for politisk deltagelse, og hvordan de kan have indflydelse på politiske beslutningsprocesser lokalt, nationalt og globalt*
- *Give eksempler på internationale organisationer og aftaler, som Danmark deltager i, og diskutere FN's og NATO's betydning for konflikt og samarbejde på globalt plan*
- *Give eksempler på politiske partier, interesseorganisationer og græsrodsbevægelser og anvende tilgængelige informationsbaser til at belyse sådanne organisationers synspunkter og interesser*
- *Gøre rede for hovedsynspunkter i de klassiske politiske ideologier og for hovedsynspunkter hos forskellige politiske partier i dag*
- *Give eksempler på og forklare, hvordan politiske synspunkter kan være knyttet til social og økonomisk placering, til alder og køn og etnicitet og religion*
- *Give eksempler på brug af politisk retorik i den offentlige debat og forklare, hvordan politiske nyheder kan påvirke den politiske proces*
- *Gøre rede for de rettigheder og pligter, borgeren i Danmark har efter grundloven*
- *Gøre rede for ideen om retsstaten og borgerens retssikkerhed og diskutere betydningen af borgerens retssikkerhed i et demokrati*

Økonomi. Produktion, arbejde og forbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- *Redegøre for hovedtræk ved udviklingen inden for den primære, sekundære og tertiære sektor*
- *Give eksempler på væsentlige interesseorganisationer inden for de tre sektorer*
- *Redegøre for de forskellige positioner i det økonomiske kredsløb*
- *Redegøre for udbuds- og efterspørgsels i en markedsøkonomi*
- *Redegøre for hovedprincipperne i markeds- og planøkonomi*
- *Redegøre for den økonomiske globalisering*
- *Forklare sammenhængen mellem en aktørs økonomiske situation og aktørens interesser og ideologier i det danske og globale samfund*
- *Redegøre for centrale velfærdsprincipper og velfærdsmodeller*
- *Redegøre for, hvordan stat, regioner og kommuner varetager opgaver i forhold til den danske velfærdsstat*

- *Redegøre for hovedprincipper i bæredygtig udvikling*
- *Redegøre for centrale problemstillinger knyttet til sammenhænge mellem økonomisk vækst og miljø*
- *Forklare betydningen af forbruger- og producentadfærd for belastningen af miljø og naturgrundlag*

Sociale og kulturelle forhold. Socialisering, kultur og identitet

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- *Give eksempler på sociale klasser eller grupper og på sociale og kulturelle fællesskaber*
- *Give eksempler på sociale institutioner og sociale normer*
- *Give eksempler på sociale konflikter i det moderne samfund*
- *Fremskaffe empiriske oplysninger, der beskriver forskelle og ligheder i befolkningens levevilkår. Levevis, tilhørsforhold og forestillinger*
- *Give eksempler på forhold, der medvirker til dannelsen af forskellige roller i samfundet*
- *Give eksempler på, hvordan uddannelsesinstitutioner bidrager til børns og unges inddragelse eller marginalisering i forhold til samfundet*
- *Reflektere over, hvad egen og andres opfattelser af mennesker med anderledes levevilkår, levevis, tilhørsforhold og forestillinger betyder for gensidig accept og samspil i hverdagen*
- *Reflektere over betydningen af at tage del i eller stå uden for det økonomiske, politiske og sociale liv*
- *Anvende deres viden om sociale og kulturelle forhold som baggrund for at diskutere sociale problemer og konflikter*